

אור אברהם

מב"ק מרון אדמו"ר זצוק"ל

פסח

כל הזכויות שמורות
לרבות צילומים או העתקות של חלק ממנו בכל צורה שהיא
למכון "אל החרים"

להוצאת ספרי הצה"ק לבית ולאמשוב - זוועהיל זי"ע

שע"י מרכז מוסדות זוועהיל

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

רדו' האדמו"ר רבי שלמה מזוועהיל, בית ישראל

ת.ד. 5088 ירושלים 91050

טל: 02-5829464 פקס: 02-5326464

דוא"ל jl.net.netvision@zvii

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל

להגדה של פסח

בתי"ק

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסובין בבני ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם, רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.

הענין שמובא מעשה זה בהגדה, לאחר שאמר מקודם אפילו כולנו חכמים וכו' מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, נראה שרוצה להביא מעשה רב שחכמי ישראל היו מסובין ומספרין ביציאת מצרים כל הלילה, ברם, יש לדקדק בלשון "כל אותו הלילה", וגם בלשון "עד" שבאו תלמידיהם שנראה כאילו שישבו לספר עד שהגיעו לשיעור זה.

כן יש להבין הקשר של המאמר לאחריו, אמר רבי אלעזר בן עזריה, הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות – שדבריו אלו מובאים במשנה (ברכות י"ב) לגבי זכירת יציאת מצרים בלילות כל השנה, ומה שייכותו לכאן, ובנוסף הרמב"ם בהגדה כתוב: אמר "להם" ראב"ע. ובדבריו עצמם יש להבין, מה שאומר "הרי אני כבן שבעים שנה", שכדברי הגמ' (ברכות כ"ח) לא חי' אלא בן י"ח שנה, וגדלו לו י"ח שורות לבנות בזקנו, ומאי רבותא שטרם זכה שתאמר יצי"מ בלילות מפני היותו "כבן שבעים שנה".

והנה איתא במשנה (ברכות יג) למה קדמה פרשת שמע לזוהיה אם שמוע כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחילה ואח"כ יקבל עליו עול

מצוות, והיה אם שמוע לויאמר שוהיה אם שמוע נוהג בין ביום ובין בלילה "ויאמר" אינו נוהג אלא ביום בלבד, וברש"י, דמשתעי בציצית שאינה נוהגת אלא ביום. נמצא ששתי הפרשיות הראשונות שהן קבלת עול מלכות ועול מצות – קוראים בין ביום ובין בלילה ופרשת ויאמר שבה נמצא גם זכירת יציאת מצרים אין קוראים בלילה (וכנראה כך היה המנהג מלפנים), ויש איפוא להבין, אם כבר קיבלו עול מלכות שמים ביום, לשם מה הקבלה הנוספת בלילה, אלא, דיש לומר שבכל קבלת עומ"ש מתעלה האדם מדרגא לדרגא, ולפום מדרגתו השתא בעונה זו הוא זקוק לקבלת עומ"ש מחדש.

והנה בכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, וראיה זו ענינה שירגיש תמיד את פדות נפשו ביציאתו ממצרים, בכדי להודות ולשבח תמיד להשי"ת, להתבונן בגדולתו ולקבל עול מלכותו, וכל המרבה לספר הרי זה משובח, ויש במצוה זו גם למען תספר באזני בנך ובן בנך, ומובא, שזהו הרמז שהיו מסובין "בבני ברק" להביא הברקה לבנים – תלמידיהם, ולהאיר להם את סיפורי יציאת מצרים, לקיים "למען תספר" – לשון ספיר ובהירות.

והנה ליל פסח נקרא ליל שימורים, ולילה כיום יאר, והוא כבחינת יום, וזהו המכוון: והיו מספרים ביציאת מצרים כל "אותו הלילה" – הלילה הידוע שהוא יום, והיו הדברים מכריקים ומעלים את לב תלמידיהם – שומעיהם עד שהתעלו מדרגא לדרגא וגברו הגיע זמן ק"ש של שחרית לקבל עומ"ש מחדש, (ויש לתרין בזה, למה לא נתעוררו בעצמם לזמן ק"ש, שכן היה אצלם יומא אריכתא). ובמעמד זה אמר להם ראב"ע, הרי אני כבן שבעים שנה, דהיינו שמהשמים הועידוהו לגדלותו ולנשיאותו כזקן שתיקן את שבעים שנותיו, ובכל זאת לא זכה להשפיע שתאמר יציאת מצרים בלילות, שתתעורר באפילה הארת יציאת

מצרים, ושתהי' יציאה גמורה ממצרים בבחינת כל הימים, – כל ימי חיך, הימים והלילות, עד שדרשה בן – זומא, שהגיע לבחי' זו מצד שורשו (כמבוא' בסה"ק).

ולכן, מובא מעשה זה, לאחר שנזכר מקודם אפילו כולנו חכמים וכו', הרי מצוה לספר מלשון זיכוך והתעלות בדרגה, עד כדי יציאת מצרים ממש, וכל המרבה הרי זה משובח.

ואגב יש להבין בזה דרשת חכמים "להביא" לימות המשיח, ולא אמר לרבות לימי המשיח, שכוונתו הוא שבהגיע בדרגה זו, שלילה כיום יאיר, להזכיר יציאת מצרים כלילות ובאפילה, הרי זה יביא לימות הבשיח.

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל בשעה"ט ליל שביעי של פסח – תשמ"ו

כתי"ק

וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים, וירא ישראל את הים
הגדולה אשר עשה ד' במצרים, וירא העם את ד' ויאמינו בד' ובמשה
עבדו, אז ישיר משה ובני ישראל וכו' ויאמרו לאמר אשירה לד' וגו'
(שמות טו, א).

ויש לדקדק אומרו בתחילה וירא וירא לשון יחיד, ואח"כ ויראו,
ויאמינו בלשון רבים, ושוב אז ישיר – יחיד, ויאמרו – רבים, אשירה –
יחיד, וכן מהו ויאמרו לאמר שהוא גם כפל לשון (שהרי כבר נכתב
'ויאמרו' ומדוע חזר ואמר 'לאמר') וגם מיותר אחרי אומרו אז ישיר. כן
יש להבין ענין ב' הראיות שראו את מצרים מת על שפת הים, ואת הים
הגדולה אשר עשה ד' במצרים. כן יש להבין למה לא אמרו שירה תיכף
עם גאולת מצרים.

והנה איתא (סנהדרין לט:): שבקשו מלאכי השרת לומר שירה
א"ל הקב"ה מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה. ויש להבין הרי
כתיב (משלי יא, י) באבוד רשעים רנה, ואם בכל זאת אין לומר שירה,
איך בני"א אמרו שירה.

ובבני יששכר (חודש ניסן מאמר י"ג) כתב וז"ל: הנה יש לדקדק
וירא וירא ל"ל הו"ל ואת הים וכו', ב' יד הגדולה הוא חסד ומהו החסד

שנעשה למצרים וכו', ג' אמר כיון שראו את היד הגדולה הוא חסד, אז וייראו, הרי יראה הוא במדת הגבורה וכו', והנראה ע"פ מה שמקובל לרבותינו כשהנס נעשה לאדם בזכותו זוכה הוא בעצמו לראות במפלת אויביו משא"כ כשאינו בזכותו, אבל בתגבורת חסד ורחמים אע"פ שאינו בזכותו זוכה האדם לראות בעצמו במפלת אויביו, ומעתה יתפרשו בכאן המקראי קודש וירא ישראל ראי' שני' שאין זה מצד זכותם רק זה הוא מתגבורת יד הגדולה וכו', וכשהבינו זאת שאין זה מצד זכותם אז וייראו העם את ד', עכלה"ק.

ובחתי"ם מובא שאין האדם יכול לומר שירה אם הנס בא בזכות אחרים, ובוה מפרש הכתוב (תהלים קיה, ז) ה' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי, דהיינו כשהוא בעוזרי - בזכותי אז אני אוכל לראות במפלת שונאי, ולאור זה מתורץ שבמצרים לא יכלו לומר שירה משום שגאולת מצרים היתה בזכות אבות אבל קריעת ים סוף שהיתה בזכות אמונתם בד' (מכילתא בשלח ג), ולפי דברי בני יששכר הנ"ל שהנס היה בתגבורת מדת החסד, לכך יכלו בני"י לומר שירה.

ואיתא בקדושת לוי (אבות, ד"ה הים ראה) שיש ב' בחי' בעובדי המלך, א. שעובד את המלך מרחוק, ב. שמשמש את המלך מקרוב עד שאינו מרגיש את עצמתו כלל מחמת יראת הרוממות. עוד איתא בקדו"ל שמדייק עה"פ את היד הגדולה דהול"ל היד החזקה. ומתרץ כי זה הי' חסד גדול למצרים שהם היו כלים לניסי ד' שעל ידם נתקדש שמו הגדול וכו', וידוע כי יד הגדולה הוא חסד וכו' שהחסד הוא שהם היו כלים שיראו העם את ד'. כן איתא בקדו"ל (דרוש לפסח, ד"ה בפסח) שיש ב' הנהגות שהקב"ה מנהיג העולם, האחד בטובו ובחסדו, והב' תפארת ישראל שהקב"ה מתפאר עצמו עם עמו ישראל ועושה רצונם להשפיע להם טובות כאשר יבקשו לפניו, והרמוז בפסוק אז ישיר משה

את השירה הזאת, שהשירה עצמו אשר אמרו ישראל זה השירה עצמה שר ואמר ד'. ע"כ.

ובחת"ם מפרש על שאומרים בתפלת נשמת כל חי אילו פינו מלא שירה וכו' אין אנחנו מספיקין להודות, ושוב אומרים ע"כ אברים שפלגת בנו וכו' הן הם יודו וכו' והוא כעין סתירה מיני' ובי', וכן אומרו אח"כ כנותן טעם כי כל פה לך יודה וכל לשון לך תשבע וכו', ומפרש הפשט אילו פינו מלא שירה כים אין כל יחיד ויחיד יכול להספיק אפי' אחד מאלפי אלפים וכו' אך התחברות כל הכנס"י הקדושה בהיות כולם אדוקים זה בזה והם הדבקים בה' אלקים חיים כולכם היום בוודאי יספיקו כרצונו וחפצו, ע"י שכל בנ"י הם גוף אחד וקומה אחת ומתכללים אחד בשני ומתפללים על דעת יחידי הסגולה שבדור שהם בבחי' מדרגתם כראשי אברים, מהם בחי' רוח ונשמה, מהם בחי' פה בחי' ידים וכו', והיינו אעפ"י שאין אנו מספיקים, מכל מקום כשאנו באחדות אזי אברים שפלגת בנו, דהיינו גדולי ישראל שאנו קשורים אליהם ועושים שליחותינו הם הם יודו, כי כל פה מאתנו יודה כרצונו והסכמתו, והגדולים עושים שליחותינו.

וע"פ כל האמור יתיישבו הדקדוקים על מקומם, דהיינו וירא, וירא - לשון יחיד, המורה על אחדותם של ישראל - ומעלתם שזכו בתגבורת מדת החסד והרחמים, ועל ידי כך באו לידי יראה ואמונה כל חד לפום דרגיה דילי' ולכן הם בלשון רבים, ושוב אז ישיר משה ובני ישראל בלשון יחיד, שהשירה הוא על דעת הצדיק והתכללות ישראל בו, ולכן ויאמרו כולם לאמר אשירה שהשירה תהי' בלשון יחיד.

ועתה מתורצים ענין ב' הראיות, כי לאחר שראו בנ"י את מצרים מת על שפת הים, הגיעו עי"ז לראות את היד הגדולה וכדברי הקדו"ל שמצרים היו כלים לניסי ד' שעל ידם נתקדש שמו הגדול, ולאחר

שידענו סיבת הניסים שהוא ע"י היד הגדולה ומידת החסד והרחמים, שפיר יכולים ישראל לומר שירה כדברי הבנ"י.

וכן מתורץ ע"פ הנ"ל, שבקשו מלאכי השרת לומר השירה על אבדן מצרים שגרמו לאמונת ישראל, ואמר להם מעשי ידי שהם אמונה (כלשון הכתוב ויהי ידיו אמונה) טובעים בים ואתם אומרים שירה, משא"כ ישראל שזכו לראות בעצמם במפלת אויביהם, וכאמר בבנ"י משום תגבורת החסדים שנקרא כמו בזכות עצמם, וכדברי החת"ם שעל הנם שבא בזכות עצמו ניתן לומר שירה, ומה גם כדברי הקדו"ל שבנ"י היו בכחי' שמשמשים את המלך מקרוב שראו את היד הגדולה ומרוב ביטולם בא להם יראת הרוממות שהוא בחי' השירה, וגם הקב"ה בעצמו בהנהגת העולם בתפארת ישראל אומר איתם בעצמו את השירה עצמה שבנ"י אומרים ועושה רצונם להשפיע להם טובות.

וזהו גם אומרו לאמר, הכוונה לדורות, שכל פעם שישראל יאמרו שירה הקב"ה אומר עמהם וישפיע להם טובות להתברך כאוות נפשם לטובה.

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל בשוה"ט בליל שביעי של פסח – תשמ"ז

אז ישיר משה וגו'. וברש"י מבואר שני אופנים על הא דכתיב 'ישיר', וז"ל: אז כשראה הנם עלה בלבו שישיר שירה וכן אז ידבר יהושע וכו' זהו ליישב פשוטו, אבל מדרשו ארז"ל מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה וכו' ע"כ.

ואולי אפשר עוד לרמוז עפ"י דאיתא בזוהר (פר' בשלח דף מח ע"א) ד' ילחם לכם ואתם תחרישון, בעתיקא תליא מילתא, שהכל תלוי בהקב"ה, וכן איתא במדרש (שמות כא, ז) מזה תצעק אלי, ר"מ אומר אמר הקב"ה למשה אין ישראל צריכין להתפלל. והענין שבנ"י ישראל עלו במחשבה תחילה (בר"ר א, ה), שהקב"ה כבר הבדיל אותנו קודם בריאת העולם והועיד את נשמות ישראל שיבחר בהם לעם ויתן להם את תורתו, וא"כ כשהגיע העת לבקוע את הים לא הי' יכול לעכב שום קטרוג כי כל הבריאה במלה לתכלית בריאתה שהוא ישראל, ואילו היה צריך להבקע ע"י תפילתינו, היו מדקדקים בתפילתינו אם היו ראויות.

ובקריעת ים סוף מצינו במדרש (שמו"ר כא, ז) שקטרגו המלאכים וז"ל: עמד סמאל המלאך לקטרג אותן, אמר לפני הקב"ה רבש"ע עד עכשיו היו אלו עע"ז ואתה קורע להם את הים וכו'. וצריך להבין למה כשהקב"ה הביא את עשר המכות לא קטרגו. והענין הוא שכל האומות הם קליפות הטומאה ומצרים היא קליפה גדולה (עי' שעה"כ דרושי הפסח דרוש א'), וכשהקב"ה הביא את המכות התגברה עוד יותר הקליפה כמו שמצינו (שמות ה, יא) והכבד את לבו ולא שמע

אליהם, משא"כ בים שאז ראו מפלתן, שהרי מצינו (מכילתא בשלח ג, והובא ברש"י ישן שמות א, י) שפרעה היה ירא לנפשו שיבוא עונש כליה עליו ועל עמו כדרך שנתחייבו דור המבול כליון, ועל כן גזר כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו ולא ציוה על גזירות אחרות, לפי שנתחכם למושיעין של ישראל לדונם במים שכבר נשבע שלא יביא מבול לעולם, לכן גזר דווקא ע"י המים בכדי שלא יוכל לבוא על עונשו במדה נגד מדה, והם לא הבינו שעל כל העולם אינו מביא אבל הוא מביא על אומה אחת, וכשראו שהקב"ה התנקם מהם ע"י המים ראו מפלתן שהולכים להתבטל לגמרי, ומכיון שקליפת פרעה עמדה להתבטל, עמד ס"מ על נפשו לקטרג על ישראל, משא"כ במצרים שהיה לו תוקף גדול.

ומה שגזר פרעה דווקא על הזכרים ולא על הנקבות, דלכא"ו כדי למעט את עם ישראל הי' יותר נקל בהריגת הנקבות, וי"ל שפרעה רצה להשחית את מידת ההשפעה שהוא דווקא ע"י הזכרים שהם בחי' משפיעים, וביקש להלחם במידת היסוד שהוא ההשפעה דקדושה, ולעומת זאת הלכו בני ישראל ביבשה בתוך הים ע"י הזכות של יוסף כדאיתא (זח"ב מט.) הים ראה וינס, זה ארונו של יוסף, שהוא משפיע בבחי' דקדושה, והענין שהקב"ה הביא את המבול מחמת שדור המבול השחיתו דרכם כנאמר ותשחת הארץ לפני האלקים (בראשית ו, יא) וברש"י שם לשון ערוה וכו', ונדע שהקב"ה מנהיג את העולם מדה כנגד מדה, ועונש המבול היה שקול לעומת חטא זה, כי מים הוא מד' יסודות האדם (רמב"ם יסוה"ת ד, א), ומים מרמזים על התאוות (תניא פ"א), ובחי' זו נמצאת בין בקדושה ובין בטומאה, ומכיון שלא ניצלו שורש זה בקדושה באו המים ונקמו בהם, וביוסף כתיב (בראשית לו, יג) וינס החוצה שהתגבר על התאוה, ובזכות זה ניצלו בני' במים.

עוד איתא (מדרש פליאה) הים ראה וינם זהו ברייתא דר' ישמעאל. והנה הוא אומר בשלש עשרה מדות התורה נדרשת בהן וכו' המרמזים על י"ג מדות של רחמים כנודע, והם בחי' רחמים גדולים ומרובים שאין שום חטא ופגם נוגע שם ומחמת כן נבקע הים לבנ"י על אף שהיו שקועים במ"ט שערי טומאה וגם נתעורר עליהם קטרוג הללו והללו עובדי ע"ז, בכל זאת מחמת י"ג מדות של רחמים נבקע להם הים וזכו להגיע למ"ט שערי קדושה, וזהו אז ישיר משה שפעל משה רבינו שאפי' אנו במדרגה נמוכה בחי' מת יכולים ע"י השירה להתעלות בחי' חי.

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל בשוה"ט שביעי של פסח ביום תשמ"ז

איתא במדרש (שה"ש א. נד) תורי זהב נעשה לך, תורי זהב נעשה זו ביזת הים, עם נקודות הכסף זו ביזת מצרים, כשם שהפרש בין כסף לזהב כן יש שבח ממון הים מביזת מצרים שנאמר ותבאו בעדי עדיים, בעדי זו ביזת מצרים עדיים זו ביזת הים ע"כ.

צריך להבין כמה דקדוקים. א, איזה הפרש מצינו בין ביזת הים לביזת מצרים. ב, לאיזה צורך הי' ביזת הים, בשלמא ביזת מצרים הי' מחמת שהבטיח הקב"ה ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, ועל זה איתא בחז"ל אמר לו הקב"ה למשה וכו' שלא יאמר אותו צדיק ועבדום וענו אותם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם (ברכות ט:). ג, מהיכן הי' ביזת הים הלא כתיב וינצלו את מצרים, ואיתא (שם) חד אמר כמצולה שאין בה דגים וחד אמר כמצולה שאין בה דגן. ד, איתא בסה"ק כסף בחי' אהבה, זהב בחי' יראה (ליקו"ת תהלים פ"ד), ולכאורה אהבה היא מודריגה גדולה מיראה, ולמה נאמר תורי זהב ולא נקט כסף שהוא יותר חשוב שמרמז על אהבה.

והענין הוא שהבטחת הקב"ה שיצאו ברכוש גדול הכוונה על רכוש רוחני, כי חשש אברהם אבינו שכלל ישראל ימחה ח"ו ע"י השיעבוד ובעבור זה הבטיח לו הקב"ה שיצאו ברכוש גדול ויקבלו את התורה שעל ידה יהיו העם הנבחר ויהי' להם קיום עד העולם.

והנה ענין הרכוש והביזה שנזכר בתורה אין הכוונה על רכוש עולם הזה, דלא באלה הפין אברהם אבינו ע"ה, אלא מרמז על בירור ניצוצות, כי מצרים היתה ערות הארץ והיו שמופין באהבות רעות, ושורש חיותם הוא ע"י ניצוצין קדישין ממידת החסד שנפלו שם בשכירת הכלים, וישראל הוציאו נצוצות אלו ונתעורר בהם עי"ז תוקף האהבה דקדושה, אמנם כל זה היה רק לשעה, כי מחמת שבנ"י לא היו ראויים עדיין מכח עצמם לבירור הניצוצות והיו שקועים במ"ט שערי טומאה, על כן נקרא רק נקודה, על דרך נקודה שהוא רק חלק קטן שנתפשט אח"כ לדבר גדול.

וזהו בחי' נקודות הכסף, שהוא ניצוצות הכיסופין שניתנה להם בבחי' השאלה כמו השואל הפין מחבירו שאין לו הפין זה מצד עצמו ומבקש מחבירו שישאילנו לו, ולכן נצטוו ישראל (שמות יא, ב) דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו, לפי שבאותה שעה קבלו מדרגתם ע"י בחינת 'שאלה', על דרך שפירש הרה"ק ר' פנחס מקוריץ זיע"א על הפסוק 'כי לא מחכמה שאלת על זה' (קהלת ז, י), כלומר, הרכוש הרוחני שלך – לא מחכמתך קבלת זאת, אלא 'שאלת' ולוית את זה. ולכן כל הרגל הזה הולך בדרך שאלה ותשובה כמו שמצינו והי' כי ישאלך בנך ועוד, להורות שהכל בא ע"י שאלה והאדם צריך לעבוד כ"כ עד שיהא שלו כמו בכיזת הים.

אמנם בקריעת ים סוף נאמר ויראו העם את ה', שהגיעו לידי יראה בכח אמונתם (מכילתא בשלה ג) כדכתיב ויראו העם את ד' ויאמינו בד' וכמשה עבדו, נתעלו ונהי' ביזת מצרים שלהם, ולכן נקרא ביזת הים דאז קיבלוהו במתנה ונתבררו הניצוצות בשלימות, וזה ההפרש בכיזת הים מכיזת מצרים כי במצרים לא הי' רק בהשאלה ובים כבר הי' שלהם.

וכיון שבים נתבררו יותר, נעשו אז כתורי זהב כי באותה שעה נמשלו כנסת ישראל כיונה ותיקנו וביררו גם היראות הנפולות, ובזה מובן מדוע נקט דייקא תורי זהב, לפי שאף שמידת האהבה גדולה ממידת היראה, מ"מ תורי זהב עדיף על נקודות הכסף, לפי שהיא של ישראל שקבלוהו בכוחות עצמם ולא בהשאלה גרידא כדרך נקודות הכסף.

וזהו כוונת מחלוקתם חד אמר כמצולה שאין בה דגן שזה מורה על חיות האדם כדכתיב (דברים ה, ג) כי לא הלחם לבדו יחי' האדם, שמרמוז שבנ"י הוציאו את שורש החיות של האהבות הנפולות של מצרים ובכך ביטלו לגמרי את קליפת מצרים הטמאה.

הענין שמחלקים מצה בשביעי של פסח וקורים לכך 'ביזת הים', א"ל דיום זה מרמוז על יום של השפעות מהמת כמה סיבות: א. שהוא מרומז על יום השבת, והשבת בחי' משפיע. ב. מצינו (פסחים קכ.) למדים מיום השביעי דאכילת מצה הוי רשות, ומכאן ניתנה רשות לכל מיילי דאכילה ולמוזני רויחי. ג. כן למדים כל הרגלים מיום זה דאוכל נפש מותר דרק ברגל זה מצינו (שמות יב. טז) אך אשר יאכל לכל נפש וכו' ולכן נותנים ביזת הים להשפיע עלינו מזה לכל השנה ושיכנה בית המקדש במהרה בימינו.

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל בשנה"ט ליל שביעי של פסח – תשנ"ב

ויושע ד' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים וירא ישראל את הים הגדולה אשר עשה ד' במצרים ויראו העם את ד' וכו' אז ישיר (שמות יד, ל). וצ"ב הכוונה "ביום ההוא" דמשמע דאז היתה עיקר הגאולה והלא כבר נגאלו קודם לכן בעת שהכה את הבכורות ויצאו כדאי' (ברכות טו). הכל מודים כשנגאלו ישראל ממצרים לא נגאלו אלא מבערב. עוצ"ב מהו וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים ומה הוצרך בראייה זו, ועוצ"ב מה הוצרך בכל ראיות הללו וירא ישראל וכו' העם וכו' עד שזכו לומר שירה.

והנה עה"פ אז ישיר פירש"י אז כשראה הנם עלה בלבו לומר שירה עכ"ל, והענין דהשירה נאמרה במחשבה הוא ע"פ מה דאיתא בחז"ל (מדרש אבכיר, הו"ד בילקו"ש אות רמ"א) עוזא שר של מצרים נשתטח לפני הקב"ה וא"ל רבש"ע במדת הרחמים בראת עולמך למה אתה רוצה להטביע את בני וכו' וצ"ב טענתו דהלא גם הם הטביעו את בניי במים וא"כ הוי מדה כנגד מדה.

ובסה"ק מבארים ע"פ מה דאיתא בפדר"א (פמ"א) ר' שילא אומר כל הילדים שהושלכו ליאור לא מתו אלא היאור הפליט אותם והשליך אותם למדבר מצרים, ע"כ, והיינו דטענת שרו של מצרים דבמציאות לא עלתה להם להטביעם והוי רק בגדר מחשבה ולא בגדר מעשה וא"כ למה ידונו אותם על המחשבה, וזהו גופא טענתו של שר מצרים (ויק"ר כג, ב; זוה"ק תרומה קע): הללו עובדי ע"ז והללו עובדי

ע"ז, דצ"ב מה היתה טענתו לגבי קריעת ים סוף שהיו עובדי ע"ז והלא מאי דהוה הוה ואפשר כבר עשו תשובה, והביאור הוא דטענתו היתה דנדון בזה מחשבה כמעשה כמו שדנו אצל מצרים מחשבה כמעשה והענישום על מחשבתם הרעה.

והענין בזה הוא עפ"י דאיתא (נדרים לט): ישראל עלו במחשבה תחילה, אולם בפועל נבראו במעלי שבתא כדאי' בהז"ל (ברכות סא). אחור וקדם צרתני אחור למע"ב, שהאדם נברא לאחר בריאת כל מעשה שמים וארץ. ובשעה שישראל מתעלים נעשים בדרגת מחשבה ונמצא שהם קודמים למעשה בראשית כי במחשבה קדמו ישראל לעולם, ולכך אזלא ליה טענת שרו של מצרים דכיון שישראל הם מעולם המחשבה ויצורם הוא בעולם המעשה, לכך לגבי דבר מצוה נחשבת המחשבה כמעשה, אולם בדבר עבירה בעי שיעשו מעשה. וזהו הביאור במאמר הז"ל (קידושין מ). דלגבי ישראל מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, משא"כ לגבי אומות העולם שהוא להיפך.

וזהו מאי דאיתא בהז"ל (מגילה י): בקשו מלאכי השרת לומר שירה אמר הקב"ה מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה עכ"ל הגמ', וצ"ב דא"כ איך אמרו בנ"י שירה ונימא מעשה ידי טובעים וכו', והענין דכיון שבנ"י הם מעולם המחשבה ואומות העולם הם מעולם המעשה לכך שפיר יכולים לומר שירה לפי שהם בחי' אחרת מהם, וזהו הלשון 'מעשה ידי' שאומות העולם הם בבחי' מעשה, אולם המלאכים היו גם באותה בחי' של 'מעשה ידי' וא"כ אינם יכולים לומר שירה כשמעשה ידיו טובעים בים.

ובזה נבין הא דכתב בעל ההגדה: מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו, ואח"כ ממשיך: צא ולמד,

מה ביקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ולבן ביקש לעקור את הכל. וצ"ב דמה השייכות כלל מעשה פרעה למעשה לבן, דמעשה לבן היה במחשבה בעלמא ופרעה גזר כן להדיא. עוד צ"ב מהו "צא ולמד" וכי מה יש לנו ללמוד ממעשה לבן.

והענין הוא דלימוד גדול יש לנו ללמוד מלבן, שהרי נודע שמחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה (קידושין מ.). וכל זה לגבי ישראל, אבל אומות העולם מצרף בהם הקב"ה מחשבה רעה כאילו עשאה בפועל, וכפי שמצינו אצל לבן הארמי שנחשב מחשבתו הרעה כאילו עשאה בפועל – כמו פרעה הרשע שביצע את זממו בפועל.

וזאת בא בעל ההגדה להורות לנו, כיצד עלינו להודות ולהלל על שיצאנו ממצרים שאז היו אבותינו בגדר עובדי עבודה זרה שמחשבה חשובה אצלם כמעשה, ועכשיו קרבנו לפני המקום במעלה יתירה שניתנה לישראל שאין הקב"ה מצרף אצלם מחשבה רעה כמעשה. ועל זאת הורה לנו – "צא ולמד" מלבן, שאע"פ שרק 'ביקש' לעקור, גרע כוחו שנחשב כאילו עשאה ממש, וא"כ כמה עלינו לשבח ולפאר ולומר לפניו שירה חדשה על הטובה הכפולה והמכופלת שהוציאנו משעבוד לגאולה ומעבדות לחירות.

ובזה יובן מהו 'ביום ההוא', דאז נתגלה מעלתם היתירה של ישראל שהם בדרגת המחשבה ואז היה הגאולה האמיתית של ישראל מתוך אומות העולם, וכל זאת – ע"י שראו את מצרים מת על שפת הים דאז הוברר החילוק בין מצרים לעם ישראל, וזהו וירא ישראל את הים הגדולה.

ובדרך אגב יבואר בזה שנמשך ענין פסקי הלכות מהרמב"ם דווקא במצרים, ונקרא "היד" החזקה שרומז על היד הגדולה שנעשה

במצרים, ומזה נמשך ענין ישראל עלו במחשבה - זו התורה שהיא מחשבתו ית'. וזהו מש"כ אז ישיר אז עלה בלבו לומר שירה שזהו ענין המחשבה. יעזור הקב"ה שנזכה לשיר ונזכה לבנין ביהמ"ק ולימות המשיח.

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל בשורה"ט שביעי של פסח – תשנ"ג

שביעי של פסח הוא ו' לעומר שספירתו יסוד שבחסד שהוא ענין הפנימיות שבחסד והיסוד שלו.

ואיתא במדרש אבכיר (הו"ד בילקו"ש אות רמ"א) וירא ישראל את הید הגדולה בשעה שבקש הקב"ה להטביע את מצרים עמד עוזא שר של מצרים לפני הקב"ה ואמר לפניו רבש"ע כו' כלום הטביעו בני מבניך או הרגו מהם. בשביל ששעבדו בהם אתה רוצה לטבען, כבר נטלו שכרן כל כסף וכל זהב שלהן. באותה שעה כנס הקב"ה כל פמליא של מעלה ואמר להם הוו דנין ביני ובין עוזא שר של מצרים, בתחילה הבאתי עליהם רעב והעמדתי להם יוסף, הבין בחכמתו ונעשו כולן עבדיו. ולבסוף באו בני כגרים ושעבדו בהם שעבוד קשה עד שעלתה צעקתם לפני וכו'. וצ"ב מה טענתם כלום הטביעו את בניך הלא באמת הטביעו את ילדיהם בגזירת פרעה, וגם מהו התשובה באמת.

הנה איתא דאדה"ר כל אותן שנים שהיה בנידוי הוליד רוחין ושדין ולילין (עירובין י"ה:) ופגם זה היה במדת היסוד ומוזה נמשך שעבוד בני בארץ מצרים בכדי לתקן ולברר בכור הברזל את הניצוצות הקדושות הנמצאות באותן נשמות שהוליד אדה"ר, ולפיכך יצאו רק חלקים מועטים מתוך כלל ישראל שהם היו הניצוצות הק' שנבררו מתוך נשמות הרוחין והשדין וכו' (שעה"כ פסח דרוש א'), וזה היתה כוונת המצריים שרצו לעורר הטא עה"ד, ולכך טענו כלום הטביעו בניך או הרגו מהם, דהלא גלות מצרים נמשך מחמת הטא

עה"ד ואין זה בסבתם מה שהטביעו הילדים, ונמצא כי יש בטענתם דברי טעם.

והשיב להם ה' שבזכות יוסף הצדיק שהיה גדור בערוה ועמד בצדקו נתבטלה טענתם, ובזה יובן התשובה והעמדותי עליהם יוסף וכו' דהיינו שתיקן את פגם היסוד של אדה"ר ושוב לא היה מוטל על בנ"י לתקן פגם זה, ונמצא כי לחינם הטביעו המצרים את ילדי ישראל. ולפי"ז יתבארו דברי המדרש (בר"ר פז, ח) הים ראה וינם מה ראה, ראה ארונו של יוסף, כלומר, ע"י יוסף הצדיק אשר תיקן את מידת היסוד שמורה על התענוגים, נצלו מטענתם של מצרים ונבקע להם הים.

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל בשנה"ט ליל שביעי של פסח, תשנ"ד

ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים (יד, ל). ביום ההוא דייקא, משמע שהיום ההוא גרם לישועה, ונודע כי הישועה שנשפע בימים ההם נשפע ויורד בכל שנה ושנה, ונמצא כי שביעי של פסח עת מסוגל הוא לישועתן של ישראל כדרך שהיה בימים ההם.

והנה צ"ב הא דכתיב וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים וירא ישראל את הים הגדולה, ומשמע שכל האותות והנפלאות ועשרת המכות שהיו עד כה במצרים לא היו בהם כדי להראות את הים הגדולה, ורק ע"י הנס שנבקע הים ראו בני ישראל את הים הגדולה.

גם ידוקק הא דכתיב בתחילת הפרשה (יג, יז) ויהי בשלח פרעה את העם ומקשים בספרים למה תולים השליחות בפרעה ולא נאמר ויהי בצאת ישראל ממצרים. עוצ"ב מה שנאמר בהגדה אילו לא הוציאנו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו היינו משועבדים לפרעה במצרים, דלכאורה גם אילו לא היינו יוצאים ממצרים באותה שעה יתכן שתצמח הגאולה במשך הדורות, ומדוע אמר בעל ההגדה אנו ובנינו ובני בנינו היינו משועבדים.

ובמד' (ויק"ר כג, ב) מובא דשרו של מצרים קטרג הללו והללו וכו', ויש להבין מה שייך קטרוג לאהרן שה' הבטיח לאברהם ואח"כ יצאו דהיינו שכבר במעמד ברית בין הכתרים עלה ברצונו ית"ש להוציאם מארץ מצרים, וכמו שאיתא בזה"ק (בשלח דף מח ע"א) מה תצעק

בעתיקא תליא מילתא דהיינו שקריעת י"ם תלוי ברצון העליון ומובטח להם שיצאו, וא"כ מה שייד קטרוג של מלאך נגד רצונו ית"ש.

והענין הוא, דכל העולם בנוי מירידות ועליות ירידה לצורך עליה, ולכן לפעמים כתיב 'ארץ ושמים' ולפעמים 'שמים וארץ' לרמז ששניהם שוים דהעבודה היא לעלות השמים לארץ, וזהו (תהלים קמו, מז) השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם – שיעלהו לשמים, וזהו ענין ההבדלה בין מים העליונים למים התחתונים, שהמים התחתונים מתאדים ועולים השמימה ונעשים עננים והזורים חלילה לארץ ע"י הגשם וחוזר חלילה.

ולכן היו צריכים בני ישראל לרדת לפני קבלת התורה לכור ההיתוך בארץ מצרים כדאיתא בספח"ק כדי לזככם שיהיו ראויים לקבלת התורה שהוא ענין הירידה קודם העליה, ומחמת כן הבטיח הקב"ה לאברהם אבינו שירדו בניו למצרים ויהיו שם בגלות ד' מאות שנה ואח"כ יצאו ויקבלו התורה. אמנם אחר שירדו ונשתקעו שם עד שנכנסו כמעט לנ' שערי טומאה הוצרכו להוציאם משם בחפזון מרם הגיע עת גאולתן בכדי שלא יכנסו לשער הנ' שממנו לא היו יוצאים לעולם, ומשום שעדין לא הגיע זמן גאולתן האמיתי, וכל מה שיצאו ממצרים היתה רק בעבור ששלחם פרעה וגירשם מארצו, נשארו במדרגת 'שלוחי פרעה' כמו שנאמר ויהי בשלח פרעה וגו', ועל הוצאת זו שייד קטרוג לפי שעדין לא הגיע זמן הגאולה שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה.

ועל זה אמר בעל ההגדה ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים לפרעה במצרים, דאע"פ שהיו יוצאים אח"כ, מ"מ היה נשאר עליהם תמיד השעבוד לפרעה מחמת שכבר היו נשתקעים ח"ו בני' שערי טומאה לבלתי יכולת לצאת

משם, ואילו כשיצאו בזמן ההוא אע"פ שנחשבים עדין כשלוחי פרעה שוב אינם בכלל השעבוד התמידי כי כבר התחיל היציאה, ולכן אע"פ ואח"כ כאשר הגיעו לים ששם היתה ההארה גדולה שראו את מצרים מת, נגמר ונפסק אצלם הקשר והשעבוד לגמרי ומאז לא נחשבו כשלוחי פרעה כי הגיע עת גאולתן האמיתי. ולכן בשעת יציאתם ממצרים אע"פ שראו עשרת המכות ושידוד מערכות הטבע, עדין היו בבחי' קטנות תחת יד מצרים וכפי שנאמר (שמות ה, טו) 'אצבע אלקים היא', משא"כ כשהגיעו לים האיר עליהם הארה מרובה בבחי' גדלות כדכתיב 'היד הגדולה' (שמות יד, לא).

ונמצא כי בעצם היום הזה של שביעי של פסח נוספה גאולה יתירה על יציאת מצרים, לפי שביציאת מצרים לא היתה גאולתן אלא ע"י פרעה, ועתה ביום השביעי של פסח היתה גאולתן השלימה שיצאו מתחת מצרים לגמרי ונשתחררו מקלי' פרעה וטומאת מצרים, ונמצא היות היום הזה בסגולתו לעורר אצל כל אדם בכל זמן להיות נקי מכל טומאה כפי שהיה אז בימים ההם שנפסק מאיתם כל קשר לפרעה ולמצרים.

וזהו הענין שהיו צריכים להכנס כלל לתוך הים, דהלא איתא (ערכין טו. תוד"ה כשם) שהלכו בעיגול ויצאו ממקום שנכנסו וא"כ למה הוצרכו לירד לים. אלא הענין הוא דהנה איתא (חולין קכז.) כל מה שיש ביבשה יש בים, אבל יש חילוק ביניהם דמה שבים טהור כדאיתא במס' כלים (פי"ז מ"ג), וכן עצם הים מטהר דהים נקרא 'מקוה ימים' (בראשית א, י), ולכן הוצרכו ישראל לירד לים בכדי להטהר שם, ועוד יש בזה לרמז על המים שיש בהם ירידה ועליה וכמו שמבואר לעיל שהמים התחתונים עולים למעלה וחוזרים ויורדים למטה וע"י ירידה זו נתעלו יותר לקבלת התורה, וכמו שאיתא בזוה"ק (ח"ב דף לו.) שענין

הפסח היה נגוף ורפוא, נגוף למצרים ורפוא לישראל, כי עצם הדבר שנעשה עליה ברוחניות הרי זה מפלה לגשמיות, ולכן עצם שם 'פסח' יש בו סגולה לרפואה כעין הסגולה שהיה לאברהם שכל שראהו נתרפא (כ"ב מז:).

וזה מה שנוסף לישראל על הים, שאז היתה עליה לישראל גדולה, ועצם עלייתם גרמה למצרים שיהיו בבחי' מת על שפת הים שמתו לגמרי ונעקרו כליל מליבן של ישראל, כי עד אותה שעה לא יצאו לגמרי ממצרים ועדין טומאת מצרים רודף אחריהם כי הגם שמצינו (ויק"ר לב, ה) שלא שינו שמם ולשונם והיו מצוינים שם, מ"מ אחרי ששהו עמהם וקבלו יניקה מאתם היו כאלה שלא רצו לצאת ובקשו להתחבר עם הרשעים, וכן עתה בזמנינו יש שרוצים להדמות לאומות ולהתחבר עמם ומשתדלים לעשות אתם משא ומתן, וה' יהא בעזרינו שבסוף נשאר עם הנבחר ולהפרד מהספ"א שלא להתחבר עמהם ובזה לא לינוק מהם כלל.

איתא מהמהר"ל (גבורות ה' פרק לו) על דברי ר"ג שאמר כל שלא אמר ג' דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו ואלו הן פסח מצה ומרור, שאלו הג' דברים מרמזים על ג' אבות, פסח מרמז על יעקב אבינו כי קרבן פסח היה שם וישראל נקראו שם כדכתיב (ירמיה ג, יז) שם פזורה ישראל, ומצח מרמזת על אברהם אבינו שהתגייר ונבדל מן האומות כמו המצה שמובדלת מן השאור, מרורים הוא נגד יצחק לפי שכל ימיו היה במרירות שכהו עיניו, ואמרו במדרש (תולדות פ' סה) עד שבא יצחק לא היו יסורים בעולם. וזהו עבודת בני' להיות מובדלין מן האומות ולכן באו עמוד הענן נגד אברהם [חסד וכדכתיב וחסדכם כענן בוקר (הושע ד, ד)] ועמוד האש נגד יצחק [גבורה] והבדילו בין מחנה ישראל למחנה מצרים.

